

РЕЦЕНЗИЯ

на дисертационен труд на тема: „Развитие на екологосъобразните отношения на 6 - 7-годишните деца във възпитателното пространство на празника“ за придобиване на образователната и научна степен „Доктор“

Професионално направление 2.1. Педагогика, научна специалност „Теория на възпитанието и дидактика (Предучилищна педагогика)“

Докторант: Ивет Сашова Здравкова

Научен ръководител: проф. дпн Елка Янакиева

Рецензент: проф. дпн Маргарита Тодорова Терзиева, доктор по филология

Взаимната връзка между природата и празнично-обредната традиция е част от стратегията за възпитателна работа в предучилищна възраст. В този смисъл изборът на тема за дисертационен труд, търсец пресечните точки между екологосъобразните отношения на 6 - 7-годишните деца и възпитателното пространство на празника, е обоснован и притежава научна актуалност, като същевременно представлява определено предизвикателство поради многоплановостта и многопосочността на търсенията в рамките на очертаната проблематика.

Дисертационният труд на Ивет Здравкова „Развитие на екологосъобразните отношения на 6-7-годишните деца във възпитателното пространство на празника“ е в обем от 226 стандартни страници, което отговаря на изискванията за обема на подобна научна разработка. Той е онагледен с 30 таблици, 4 фигури, 20 хистограми и 6 снимки. Трудът е структуриран в увод, три глави, заключение и приложения.

В увода (с.3 - 18) е очертана актуалността на проблематиката. Тя произтича от съвременните екологични проблеми, в резултат на които се развиват нагласи за екологосъобразно поведение. В образователното пространство на празника се търси средство за възобновяване на нарушената връзка с природата и нейното съхраняване в името на идните поколения. Той се възприема като маркер за национално съзнание и идентичност, както и за доказателство за аксиологичното отношение към природната среда.

Анализът на теорията и практиката на организацията на възпитателното пространство на празника води до разкриване на редица противоречия с нееднозначно тълкуване, което мотивира провеждането на научното изследване.

Коректно са посочени обектът, предметът, целта, хипотезата, задачите, методологическата и теоретичната основа на изследването, методите и организацията на провеждането му. Налице е умение да се борави с научната терминология и да се търсят корелативни връзки между понятията.

В първа глава „Теоретични основи на проблема“ (с. 19 - 83) – са обособени три параграфа. Първият параграф разглежда екологосъобразните отношения и поведението на детето. Извършена е тяхната историко-методическа интерпретация, изяснени са конкретни научни категории и феномени. Вторият параграф акцентира върху социокултурното и възпитателното пространство на празника, връзката с празнично-обредната система и педагогическите подходи към нея. Авторката подчертава ролята на детското творчество при пресътворяването на празника, разглеждайки позитивните емоции като „завеса, зад която се крият мотиви“. Третият параграф проследява интегративните функции на празника в педагогическия процес в детската градина, които го превръщат в допълнителна своеобразна форма на

обучение и възпитание, в самостоятелна колективна и индивидуална практика на детето. На базата на формулирани в трудовете на проф. Елка Янакиева задачи на екологичното възпитание, които използва като критерии, докторантката разработва собствени показатели за интегративните функции на празничното пространство.

Във **втора глава** - „Методология и организация на изследването“ (с. 84 - 136), е разработен модел на възпитателното пространство на празника, като се отчитат неговите съдържателни особености, многоплановост и емоционална наситеност. Чрез прилагане на екологичния подход в центъра на модела е детето, а по хоризонтала на модела са представени природната среда и макро-, екзо-, мезо-, мини-празничното пространство като концентрични кръгове. Изработеният модел позволява илюстриране на цялостния процес на развитие на екологосъобразните отношения с възможните фази на корекция на възпитателното пространство.

По вертикала моделът на възпитателното пространство на празника е изобразен като обърнат конус и има определен алгоритъм на изграждане: цел и мотив – планиране – начин или способ на действие – резултат.

Подробно са описани методите, които докторантката прилага в изследователската си работа:

- модифицирани тестове за диагностика на екологосъобразните отношения на 6 – 7-годишните деца;
- модифицирани методики;
- прилагане на оценъчни скали с емоционални, когнитивни и поведенчески компоненти.

В **трета глава** – „Анализ и обобщаване на резултатите от прилагане на модела на възпитателното пространство на празника“ (с. 137 - 196), са обособени два параграфа. Първият разкрива организацията и методиката на изследването, която преминава през три етапа:

- констатиращ – апробиране на проективните методики за изследване;

- формиращ – съдържателно-технологичен;

- финален – обработка на емпиричния материал и оформяне на дисертационния труд.

Участници в експеримента са 58 деца на 6 - 7-годишна възраст, разпределени в експериментална и контролна групи. Модифицираните диагностички се използват преди и в края на експеримента - след прилагане на експерименталния модел.

Във втория параграф с нужната педагогометодическа компетентност докторантката анализира резултатите от констатиращия, формирация и контролния етап на изследването. С най-продуктивен характер е работата по формирация етап, когато се използват мултимедийни презентации и филми, табла и природни календари; настолни дидактични интерактивно-комуникативни, и подвижни игри; подходящи фолклорни и литературни текстове; музикален фолклор; научна и художествена информация; изожби и етнографски кътове; обредна храна, ролеви етюди.

С голям творчески потенциал е графичното моделиране на празника, както и цялостната знаково-моделираща дейност, която стимулира продуктивното участие в подготовката и реализирането на празничната обредност, в откриването на екологичните ѝ акценти.

Умело са прилагани и използвани както кратки, така и по-обемни жанрови форми – гатанки, фолклорни паремии, наричания, поверия, приказки, легенди и т.н., които са част от вербалната народна култура и са важни маркери на фолклорния празник. В съдържанието им също има екологически пластове, които в рамките на изложението не са анализирани в подобен контекст. Това, разбира се, би могло да се реализира при бъдещи научни изследвания на докторантката в тази насока.

Направените **изводи** (с. 197 - 200) – три на брой – разкриват развитието на екологосъобразните отношения в рамките на образователното пространство на празника, превръщането на децата в субекти на празничната дейност и обратното въздействие на детето върху празничното пространство на базата на нова ценностна ориентация и нагласи на поведение.

Приносителите, обособени в две групи – теоретико-методологически и научно-приложни, показват адекватно отношение към постигнатите резултати и умение за формулиране на акцентирание върху същественото, значимото в работата върху визираната проблематика.

Използваната **литература** включва 300 заглавия, от които 277 – на български и руски, а останалите – на английски. От тях 2 са уебстраници. Източниците са цитирани адекватно в рамките на научното изложение.

Приложенията към дисертационния труд, 47 на брой, са обособени в отделно тяло с обем 217 страници. То съдържа: скали за оценка, работни материали, протоколи, снимки от проведени диагностични тестове; сценарии за провеждане на празници, игри за развитие на екологосъобразно поведение, художествени текстове, заснети филми. Всички те притежават научно-образователна и практико-приложна стойност.

Авторефератът съдържа 47 страници и откроява както съдържанието, така и най-значимите резултати на дисертационния труд. В него е обнародван списък на самостоятелните публикации на докторантката – статии в специализирания педагогически печат и научни съобщения в рамките на национални и международни конференции. Броят им е 9, затова считам, че наукометричните изисквания по този показател са изпълнени.

Имам конкретни *препоръки*:

- в по-нататъшната си дейност докторантката да разработи празнични сценарии за честване на Андреевден, Никулден, Игнажден и други значими фолклорни празници, както и честването на Деня на християнското семейство, които вече са традиционни за детската градина и специално за визираната в изследването възраст;

- при подбор на художествени текстове, свързани с календарната празнично-обредна система, да заложи на класиците на българската детско-юношеска литература, от които е включила само Елин Пелин и Асен Разцветников, като е пропуснала Ран Босилек, Ангел Каралийчев, Дора Габе, Елисавета Багряна и редица други, които имат произведения на същата тематика.

Към докторантката отправям следния *въпрос*:

Съществуват ли фолклорни празници в българската празнично-обредна система, които не позволяват развитието на екологосъобразни отношения у 6 - 7-годишните деца?

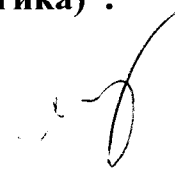
Заключение

Запознавайки се подробно със съдържанието на дисертационния труд „Развитие на екологосъобразните отношения на 6-7-годишните деца във възпитателното пространство на празника“, се убедих, че това е авторска разработка, резултат от лични системни и задълбочени проучвания. Изложението е доказателство за способността на докторантката да планира и самостоятелно да реализира научни изследвания. Демонстриран е творчески подход към празнично-обредната система и вписването на екологичните акценти в нея, които хармонично я допълват. Потърсени са и са направени сполучливи интегративни връзки с музиката, изобразителното изкуство, художествената литература в празничните сценарии и игри.

Представеният дисертационен труд отговаря на условията на Закона за развитие на академичния състав на Република България, на

Правилника за прилагането му и на Правилника на ЮЗУ „Н. Рилски“ - Благоевград. Това ми дава основание да предложа на Уважаемото научно жури да удостои Ивет Сашова Здравкова с образователната и научна степен „Доктор“ по Професионално направление 2.1. Педагогика, научна специалност „Теория на възпитанието и дидактика (Предучилищна педагогика)“.

11.01.2016 г.

Рецензент:
(проф. дпн Маргарита Терзиева)